

PARADOKS I MISTERIJ CRKVE

Svakom kršćaninu nameće se tijekom života razmišljanje o Crkvi. Ali je dobro (pogotovo ako je teolog), da prekine bar od vremena do vremena kritičko proučavanje, sociološke analize, egzegezu, teoriju, diskusije, ukratko — svaku teološku aktivnost razumsko-istraživačkog karaktera, da bi se odmorio u kontemplativnom motrenju, u motrenju bližem onome, što je stara časna tradicija precizno nazvala »teologija«. To može biti dobro, čak ponekad i potrebno, ako je istina, da se alfa i omega tog velikog predmeta sažima u jednoj riječi: misterij. *Misterij Crkve* — to je, poznato je, naslov dan prvom poglavlju koncilske konstitucije *Svjetlo naroda*. — Međutim, da bismo zašli u to, mi ćemo poći skromnijim putem. Ovdje ćemo najprije razmotriti paradoks Crkve, a onda njezin misterij.

(Jezik i oblik osjećanja ovog razmatranja nisu običajni velikom broju naše nekatoličke braće. Zato ih molim, ako budu čitali ovo moje razmatranje, da ga uzmu sa strpljenjem kao jednostavno svjedočanstvo).

Doista, kakva je paradoksalna stvarnost ova Crkva, u svim svojim oprečnim aspektima! Kakvih nepojmljivih slika pruža nam povijest! Tijekom skoro dvadeset vjekova kakve su se promjene dogodile u njezinu ponašanju, kakav čudan razvitak, kakvi preokreti, kakve metamorfoze! Čak i danas, i usprkos novim uvjetima jednog svijeta, koji teži za jednolikošću (s'uniformiser), kakva udaljenost, ponekad kakav ponor — a da se ne govori o odvajanjima, koja nastaju od raskidâ — među kršćanskim zajednicama raznih krajeva, u njihovu mentalitetu, u njihovu načinu življenja i shvaćanja svoje vjere! Još više, zar ne vidimo u isto vrijeme i na istom mjestu grupe ili pojedince, koji se pozivaju na Crkvu s toliko energije, koliko jedni toliko i drugi, izjavljujući na obje strane jednaku

---

* Ovaj članak, vrlo konkretan i vrlo živahan, poslao je za »Crkvu u svijetu« o. Henri de Lubac, jedan od vodećih današnjih teologa. Na tome o. de Lubacu i ovdje srdačna hvala.

joj vjernost, a međusobno se suprotstavljaju gotovo u svim stvarima? Toga ima u tolikoj mjeri, da je jedan dobri promatrač mogao nedavno istaknuti, da ispoivijedanje katoličke vjere znači radije načelo razdora negoli načelo jedinstva.

Crkva... Ali, kad sam tražim da vidim Crkvu, gdje da je nađem? Od kojih crta da sastavim njezin lik? Svi ovi neskladni sastavni dijelovi, a opet svi njoj pripadaju, mogu li sastaviti jedan lik? Da, ja vjerujem, ona je *complexio oppositorum* — sastav suprotnosti; ali, opet, zar ne moram, već na prvi pogled, priznati, da mi sukob *suprotnosti* skriva jedinstvo *skupa*? Dolazi li to samo odatle, što je neprekidno promatram iskosa? Ne postoje li u njoj samoj elementi nezdrživosti? Kaže se, da je sveta, a ja je vidim punu grešnika. Kaže se, da joj je misija da otrgne čovjeka od zemaljštine, da mu doziva u pamet njegov vječni poziv, a ja vidim, da se neprestano bavi ovozemaljskim i vremenitim stvarima, kao da bi nas htjela zauvijek smjestiti na zemlji. Uvjeravaju me, da je univerzalna, otvorena kao um i božanska ljubav, a ja vrlo često ustanovljujem, da se njezini članovi, kao po nekom udesu, sabiru bojažljivo u zatvorene krugove, kao što ljudi posvuda čine. Proglašavana je nepromjenljivom, jedinom čvrstom u vrtlogu povijesti, a ona gle odjednom, pred našim očima, zbnjuje mnoge svoje vjernike naglošću svoje obnove...

Da, paradoks Crkve. To nije isprazna igra retorike. Paradoks Crkve stvorene za paradoksalni ljudski rod, i koja mu se katkad previše prilagođuje. Ona prihvaća njegova obilježja, sa svim njihovim kompleksima i nedosljednostima, — s beskrajnim kontradikcijama, koje su u čovjeku. Mi to konstatiramo u svakom stoljeću, a specijalisti kritike i pamfleta — na žalost, brojan rod — mogu se na taj račun od srca radovati. Još za prvih generacija, tek što je bila prešla granice starog Jeruzalema, Crkva je već odražavala crte (bijedu) običnog ljudstva.

Ali prilagodimo svoj pogled. Nastojmo prodrijeti kroz odviše velike prividnosti. Uklonimo iluziju kvantiteta, koja uvijek prikriva bitno. Jer bitno nije nikad u velikom broju, ni u prvom izgledu. Otkrit ćemo tada pravi paradoks Crkve, a taj će nas paradoks uvesti u njezin misterij.

Ona je ljudska i božanska, dana odozgo i došla odozdo. Ljudi, od kojih je sastavljena, odupiru se, sa svim bremenom jedne grube i ranjene naravi, Životu, kojim ona nastoji da ih prožme. Ona je okrenuta prema prošlosti, predajući se uspomenama, jer zna, da se ono, što prošlost sadrži, nikad ne će nadmašiti, a istodobno pružena prema budućnosti, zanesena nadom neizrecivog svršetka, koji joj nikakav vidljiv znak ne da predvidjeti. Određena, u svojem sadašnjem obliku, da sva prođe, kao »slika ovog svijeta«, ona je određena, prema svojoj najdubljoj biti, da sva ostane, počevši od dana, kada će se objaviti ono, što je ona. Mnogostruka i mnogolika, ona nije stoga manje jedna, od jedinstva najaktivnijeg i najpreuzetnijeg. Ona je narod, ona je veliko bezimeno mnoštvo, a istodobno — kako da se drukčije izrazim? — najosobnije Biće. Katolička, tj. opća, ona hoće, da njezini članovi budu otvoreni prema svima, a opet ona je potpuno ona samo kad je sabrana u intimnosti svoga nutarnjeg života i u tišini adoracije. Ona je ponizna i veličanstvena.

Ona javno ispovijeda da integrira, obuhvaća svu kulturu i da diže u njoj svu vrijednost, a istodobno ona sebi želi da bude ognjište malenih, siromašnih, mnoštva uvijek običnog i jadnog. Ona ne prestaje ni za trenutak — inače bi to bila njezina smrt, a ona je besmrtna — razmatrati Onoga, koji je istodobno i Razapeti i Uskrsnuli, Čovjek boli i Gospodar slave, Pobjeđeni od Svijeta i Spasitelj Svijeta, — njezin okrvavljeni Zaručnik, njezin Gospodar pobjednik, — veliko rastvoreno Srce i uvijek beskrajno tajno, odakle je ona primila svoj opstanak i odakle crpe, u svakom trenu svoje povijesti, Život, koji hoće da svima prenese.

Kako nju, ovu Crkvu, zaokružiti, kako je shvatiti? Što više moj pogled traži da se prilagodi, što više odbacujem varave slike, što više blista pred mojim očima njezina duboka istina, — to manje znam da je definiram. Ako tražim, da mi ona sama sebe definira, gle, ona mi govori mnoštvom slika uzetih iz Svetoga pisma, pred kojima ja dobro osjećam, da one nisu obične pedagoške ilustracije, nego aluzije o Realnosti, koja će uvijek ostati nepojmljiva, u svojoj biti, mojem naravnom umu. Da, čak i sada, nakon što mi je odgovorila s podvostručenim nastojanjem logične i precizne jasnoće, kao nikada dosad, u konstituciji *Svjetlo naroda*, ako pokušam razmatrati o njoj, tonem u misterij zastrt tamom, koja se ne da raspršiti.

Ipak me moj pogled nije prevario. Nešto mi je otkrio, ono prethodno svakom razmišljanju i što svako razmišljanje potvrđuje. To nešto mogu sažeti u jednu riječ, najjednostavniju, najdjedinjskiju, prvu od svih riječi: Crkva — moja majka. Da, Crkva, sva Crkva, ona prošlih pokoljenja, koja su mi izručila svoj život, svoju nauku, svoje primjere, svoje običaje, svoju ljubav, — i ova današnja; sva Crkva, ne samo službena Crkva, ili Crkva, koja naučava, ili, kako još govorimo, hijerarhijska Crkva, ona, koja drži ključeve, što joj ih je Gospodin povjerio, nego, šire, jednostavnije, »Crkva, koja živi«: ona, koja radi i moli, koja djeluje i koja se predaje razmatranju, koja se sjeća i koja traži; Crkva, koja vjeruje, koja se nada, koja ljubi; koja, u bezbrojnim okolnostima života, tka među svojim članovima vidljive i nevidljive veze; Crkva poniznih, bliskih Kristu: ta vrsta tajne vojske, koja se regrutira odasvud, koja traje i u epohama dekadencije, koja se predaje i žrtvuje, bez misli pobune, pa i promjene, koja bez prestanka podiže nizbrdicu naše grube naravi, koja svjedoči na taj način u tišini, da je Evandjelje uvijek plodno i da je Kraljevstvo već među nama. Još više, bez razlike sva Crkva, ovo neizmerno stado kršćanskog naroda, čiji su mnogi članovi tako malo svjesni kraljevskog svećeništva, koje posjeduju, i bratske zajednice, koju tvore među sobom. U toj zajednici ja, međutim, nalazim svoj oslon, svoju snagu, svoju radost. Ova Crkva, ona je moja majka. Takvu sam je najprije naučio poznavati, na koljenima svoje zemaljske majke, i takvu sam je naučio najbolje raspoznavati, u svim razdobljima svoga zemaljskog života, preko događaja i okolnosti, koji bi se mogli beskrajno analizirati. Njezino iskustvo, kaže mi ona, dopušta joj da raste, tijekom stoljeća, u shvaćanju Istine njoj objavljene: moje vlastito iskustvo, moje skromno iskustvo, mogu joj doista to reći, pomoglo je i meni da rastem, tijekom svoga kratkog života, u shvaćanju onoga, što je ona meni i svakome od

svojih vjernika, u shvaćanju njezina majčinstva. Ova riječ majka, ta prva djetinja riječ, jest i riječ, koja najbolje sadrži znanje, što ga stekne odraslo biće, — biće, koje je moglo nešto malo spoznati što su ljudi i što u njima ima.

Crkva je moja majka, jer me je ona rodila Životu. Ona je moja majka, jer me neposredno podržava i, usprkos mojem slabom nastojanju, uronjava u Život. Ako je ipak, u meni, Život još krhak i nesiguran, promatrao sam ga izvan sebe, u snazi i čistoći njezina ključanja. Ja sam ga vidio, ja sam ga dodirivao, o tome nema sumnje, i to mogu svima potvrditi. Dobro čujem sve prigovore upućene mojoj majci: ponekad ti prigovori zaglušuju moje uši. Ja ne tvrdim, da su svi oni bez temelja. Ali, protiv očevnosti, o kojoj ja govorim, svi ti prigovori i svi oni, koji bi se mogli njima dodati, zauvijek su nemoćni. Kao što je sva u sakramentu tako je i sva u jednom svecu. Jer evo čuda: ako moje oči nisu uvijek bile jasne u zapažanju, to je stoga, što nisam znao gledati. Nisam znao vidjeti ljepotu najrjeđu, najnevjerovatniju, onu, koja najviše zbuňuje na prvi pogled, jer je čovjek gotovo ne može ni zamisliti. Ne radi se o stečenom čovječjem savršenstvu, o kojem sam mogao maštati, niti o dovršenoj mudrosti, nego o čudnoj i nadnaravnoj ljepoti, koja mi je otkrivala nepoznati svijet i tamo premještala moj duh odazivljući se ja ne znam kojem tajnom mojem pozivu; ljepota, koja, sja li njezinim sjajem i samo jedno biće, svjedoči u prilog svog Izvora. Sva je Crkva prelazila u jednog sveca: to je ono, što su naši preci nazivali misterij *anima ecclesiastica* — dvije banalne riječi, pa danas neprevedive, ali koje izražavaju stvarnost, koju nam povijest Crkve daje u mnogim primjerima, a bez kojih nije ni naš današnji naraštaj.

Sretni oni, koji su još u djetinjstvu, na krilu svoje majke, naučili gledati Crkvu kao majku! Sretni, još sretniji oni, koje je iskustvo, ma kakvo ono bilo, učvrstilo u toj prvoj spoznaji! Sretni oni, koje je jednog dana zaniijela te ih sve više zanosi nepojmljiva novost, nepojmljivo bogatstvo, nepojmljiva dubina Života, što im ga je ova majka pružila!

Ova nepojmljiva novost jest ona novost, o kojoj je govorio sv. Irenej, kad je govorio o Isusu Kristu: *Omnem novitatem attulit, semetipsum afferens.*¹ Ovo bogatstvo jest obećani spas u Isusu Kristu, o kojem je sv. Pavao govorio da je primio misiju da ga navijesti svim ljudima (Ef 2, 7; usp. 1, 19). Ova dubina jest ona, koju nam otkriva Duh Kristov, koji istražuje dubine Božje (1 Kor 1, 10). Ukratko, Crkva je naša majka, jer nam daje Krista. Ona rađa Krista u nama. Ona nas rađa na život Kristov. Ona nam govori, kao Pavao svojim dragim Korinćanima: »Rodio sam vas po Evanđelju u Isusu Kristu.« U svojem majčinskom djelovanju ona je ona »slavna i bez ljage« Zaručnica, koju je Čovjek-Bog stvorio iz svoga probodenog srca da se s njom sjedini »u ekstazi križa« te je učini plodnom zauvijek. (To je razlog, da će njezin misterij biti uvijek vezan uz misterij križa, kao što je izjavio jedan od glavnih koncilskih govornika.²

¹ Adversus haereses, 1. 4.

² Kard. Döpfner, 4. prosinca 1962: »Misterij križa uvijek je u srcu Crkve.«

Kad se jednom to spozna, nije više nužno egzorcizmom tjerati privednosti, da bismo gledali i voljeli Crkvu kao majku. Više nam ne trebaju prostodušnost i naivnost mlade dobi. Crkva mi i danas daje Isusa. Ona mi ga tumači, uči me kako da ga vidim, čini mi ga prisutnim.³ Kad se to kaže, reklo se sve. Bez nje, što bih ja znao o njemu, koja bi nas veza spajala? Također oni, koji je ne priznaju, ako još primaju Isusa, znadu li, da ga njoj duguju? »Tko će nas odijeliti od ljubavi Kristove? Tko će nas odijeliti od ljubavi Božje, koja je u Isusu Kristu?« Apostol Pavao dobro je znao, da to ne bi mogla nijedna zemaljska sila. Ipak je potrebno da jedna živa veza, nove ljestve Jakovljeve, osigura njegov put k nama. »Za milijune i milijune vjernika (uzetih među najbudnijima u ljudskom rodu) Krist, otkad se pojavio, nije nikada prestao, poslije svake krize u povijesti, da se opet javlja još prisutniji, potrebniji, s više osvajačke moći nego ikad«,⁴ te mi doista vjerujemo s Pavlom, da nas nikada nijedna povijesna kriza ne će odijeliti od njega. Ali ta sigurnost dolazi nam upravo od Crkve. Isus je živ radi nas. Međutim, zar se ne bi u kojem pjesku izgubili, ne — bez sumnje — njegova uspomena ili njegovo ime, nego njegov živi utjecaj, djelovanje njegovoga Evandjelja i vjera u njegovo božanstvo, bez vidljivog kontinuiteta njegove Crkve? Da prva kršćanska zajednica, u svojem vjerskom žaru i u svojoj ljubavi, nije sačinjavala sredinu — nosioca Duha, koji je stvorio vjesnike Radosne vijesti; da se ta zajednica nije održala, iz pokoljenja u pokoljenje, u biti ista, prenoseći kult svoga Gospodina; da se nisu, u svakoj potrebi, javljali ljudi Crkve, veliki učenjaci, neustrašivi vođe ili ponizni svjedoci, da održe u njegovoj točnosti i jednostavnosti nepromjenljivim slovo dogme, npr. u III st. dobri papa Zefirin, malo suptilan u metafizici, našavši se u poteškoćama znanstvenih proturječnih spekulacija sljedbenika Hipolita i Noeta, kao poslije i mnogi drugi; da nisu veliki koncili fiksirali zauvijek ortodoksnu kristologiju . . ., što bi danas bio Krist za nas? »Bez Crkve Krist iščezava, ili se mrvi, ili nestaje.«⁵ A što bi bilo od ljudskog roda bez Krista!⁶

³ »Kao što majka tumači svijet svome djetetu, kao što mu pokazuje kako će ga gledati i promatrati itd., tako i Crkva, ugledajući se u iskustvo majke Spasiteljeve, vjernice par excellence, uči svoju djecu Riječi Božjoj; ona im prenosi, zaslugom svog iskustva majke i zaručnice, ne samo smisao, nego i okus i ukus, stvarni i utjelovljeni karakter te Riječi.« (Hans Urs von Balthasar, *La gloire et la croix*).

⁴ Père Teilhard de Chardin.

⁵ Père Teilhard de Chardin.

⁶ Čitamo iz pera Dietricha Bonhöffera ove riječi, tako ispravne: »Na koncu konca, nije nam važno što hoće ovaj ili onaj crkveni čovjek; ono, što mi želimo znati, jest ono, što hoće Isus«. I još: »Ne činimo li često zapreke Isusovoj riječi . . . propovijedajući previše svoja mišljenja i svoja vlastita uvjerenja, a nedovoljno samoga Isusa? . . . Treba da tražimo, oteresavši se siromaštva i skućenosti svojih uvjerenja i svojih vlastitih problema, neizmjenjnost i bogatstvo što nam je dano u Isusu Kristu . . . Jedino se tu nalazi sav zakon Isusa Krista, njegov poziv na bezuvjetnu poslušnost, da bi bilo moguće potpuno oslobođenje čovjeka, koje dovodi do jedinstva s Kristom« (*Le prix de la grâce, sermon sur la montagne*, trad. fr., Delachaux et Niestlé, Neuchâtel, Suisse, 1962, p. 5-8). A iskustvo nam dovoljno pokazuje, kako se, čim popusti veza s Crkvom, počinje gubiti slika Isusova.

Znao ili ne znao, ljudski ga rod treba. Čovječji duh, nezaustavljiva sila, isplivivši s mukom iz kozmosa, iz kojeg je proizašao, potreban je, da bi ispunio svoju božansku sudbinu, nezaustavljive pobjede Kristove. Čovječanstvo mora postati njegovim Tijelom, da bi ušlo s njim u Boga. U Isusu, Sinu, ono je posinjeno od Oca. Primajući njegov Život i ugledajući se u njega, ono će se pročistiti i preobraziti. Čovječanstvo mora »poprimiti Kristov oblik«. Takav je plan Božji, taj misterij skriven starim pokoljenjima, koji nam je otkrio Sin, koji bijaše kod Oca, »u punini vremena«. A taj se plan mora ostvariti po Crkvi, u krilu Crkve. Kristov Duh položio je u nju »jedinstvenu moć pobožanstvenja«. Ona je Kristov sakrament. Ona je kanal, kojim dolaze u nas svjetlo i snaga Evanđelja. Ona je, u našoj povijesti, Osovina, oko koje treba da nastaje veliki mistični zbor. Židovski Jeruzalem bio je samo slabašna prijestolnica jednog malog naroda, trajno na milosti i nemilosti moćnih carstava oko sebe. Crkva, novi Jeruzalem, može nam danas izgledati još vrlo malena i vrlo slaba, njezin rast doveden u pitanje, njezina sredstva smiješna, njezino svjedočanstvo često jako zadržano. Ona stoljeća i stoljeća podnosi napadaje, grube i podmukle, moćnih snaga, materijalnih i duhovnih, koji ponekad izgleda kao da će je ugušiti, ili potkopati, ili raspasti. Duhovna baštinica starodrevnog grada, pravi Jeruzalem, ona nije manje »središnja privilegirana Os«, »Os napredovanja i asimilacije«, »osovinski tok Života«,⁷ kome treba da se pridruži sve što se mora jednog dana preobraziti, spasiti, ovjekovječiti. Na nju se primjenjuje proročanstvo proroka:

O tebi se pripovijedaju slavne stvari,
Grade Božji.

Ja ću ubrojiti Rahab i Babilon među svoje obožavaoce.

Gle, i Filistejci,
i stanovnici Tira i Etiopije,
svi su tu rođeni.

Svi govore Sionu: Moja majka!
Jedan po jedan, svi su u njemu rođeni,
a Svevišnji ga je podigao.

Yahweh je upisao u knjigama naroda:
Svi su rođeni u njemu.

Psalam 86 (87), 3—6

Ljudski se rod sve više povećava, sve više se preobražava, pa treba da se i Crkva sve više obnavlja. Iz svoje starodrevne riznice, ljubomorno čuvane, ona zna vaditi nove stvari. Ali, njezin se odnos prema Isusu Kristu ne mijenja. Njezina snaga rađanja nove djece ne slabi. Daleko od toga, da se, bojažljiva, povlači u se, ona se, plemenita i osiromašena, ljubezna i vedra, otvara. Što se više njezina majčinska dužnost ispoljava, ne samo neizmijerna, nego i nemoguća, obeshrabrujuća, ona se sve više pouzdaje u svog Zaručnika. Sva je njezina djeca ne shvaćaju. Jedni se

⁷ Teilhard de Chardin, 13. prosinca 1918, itd.

boje ili se sablažnjuju, drugi, koji vrlo malo žive po njezinu duhu, misle, da će novo vrijeme ostvariti u svemu »njihova novatorska ili prevratnička mišljenja«. U takvim okolnostima, oni, koji je priznaju majkom, treba da joj budu odani više nego ikada i da nastoje više nego ikada da »se obnavljaju«, kako kaže sv. Pavao, »duhovnim preobražajem svoga mišljenja« (Ef 4, 23), da bi izvršili svoju misiju, u poniznoj i aktivnoj strpljivosti. Jer Crkva nosi nadu svijetu.

A događa se, da ovu svetu Crkvu napuštaju oni, koji su od nje sve primili, slijepi u pogledu njezinih darova. Događa se također, a to nam sadašnjost pokazuje, da je izvrću ruglu oni, koje ona ne prestaje hraniti. Vjetar gorke, sveopće i nerazumne kritike katkada promijeni pameti i pokvari srca. Vjetar, koji suši, koji čini neplodnim, vjetar razorni, neprijateljski dahu Duha. Tada, promatrajući poniženo lice svoje Majke, ljubiti ću je dvostruko. I bez upuštanja u protukritiku, znat ću pokazati, da je ljubim i kao ropkinju. I onda, kad druge obeshrabruju bore na njezinu ostarjelom licu, ljubav će mi otkriti u njoj, s koliko više istine, prikrivene snage, tihi djelatnost, što joj daje vječnu mladost, »velike stvari, koje se u njezinu srcu rađaju i koje će snagom zaraze promijeniti zemlju.«⁸

Ona danas od svih nas traži izvanredne napore, napore, koji odgovaraju potrebama epohe promjena. Ako se to ozbiljno ispuni, to će biti za nju »novo proljeće«. U tu svrhu treba da dobro shvatim uvjete. Otvorenost i obnova, dvije riječi, u kojima se nalazi sav program takvih napora, mogu se uzeti u krivom smislu. Otvorenost, koja se od mene traži, bit će vršenje moje ukorijenjenosti u bitnome. Obnova, koju moram promicati, bit će vršenje moje vjernosti. »Samo autentično kršćanstvo jest snaga spasa za svijet.« Jao meni, ako, pod izlikom otvorenosti ili obnove, budem obožavao, kako je govorio Newman, neodređene i preuzetne proizvode svoga duha mjesto Sina vječno živog u svojoj Crkvi; ako stavim svoje povjerenje u novosti čisto ljudske, čija je trenutačna toplina kao toplina leša, koja brzo nestane; ako htjednem izvaditi sam svoj Vjerujem, nekako, iz dubokih zdenaca istine mjesto da se oslonim na mudrost i čistoću, kojima je Zaručnik stalno obdario svoju Zaručnicu.⁹ O, da mogu uvijek imati na pameti, da će jedino moja odanost njezinoj Tradiciji, koja nije teret nego snaga, biti temelj plodnih smjelosti!¹⁰

⁸ Teilhard de Chardin.

⁹ Usp. Newman, *govor o l'Humiliation du Fils éternel* (prijevod Pierre Leyris).

¹⁰ Usp. Yves Congar OP, *Changements et continuité dans l'Église*: »Ova je Crkva bitno zajednica: ja u njoj živim sudjelujući u životu, koji nam je zajednički, a koji dolazi od istog vođe, od iste Duše, od istih principa. Ta konkretna stvarnost, nadprostorna i nadvremenska, obviđa me, nosi me, rada me, i hrani me u mojem duhovnom biću. Što bih ja bio, što bi bila moja vjera, što bi bila moja molitva, da sam sveden na samog sebe i da se sam nalazim prema Sv. pismu? Uostalom, zašto bi tada i postojalo Sv. pismo? Ja sam sve primio od Crkve i u Crkvi. — ono, što ja njoj donosim, samo je najmanja restitucija, sva uzeta iz njezine riznice. Ja sam samo jedan čas jednog neizmjernog života, koji postaje osobom u meni (a taj osobni aspekt jest veličanstven!), ali koji me obviđa i nadilazi, koji je bio prije mene i koji će biti poslije mene. To nije moja stvar!« (U *la France catholique*, ožujak 1967).

Da bih se utvrdio u tim mislima, ja ću se na svršetku pozvati na dva svjedoka. Pozvat ću se na njih kao na dva posrednika.

»Mi primamo Duh Božji«, kaže mi veliki sv. Augustin, »ako ljubimo Crkvu. Mi se okupljamo po ljubavi, ako se radujemo što nosimo katoličko ime i što javno priznajemo vjeru.« Malo ljudi ima Augustinov genijalni um, njegovo duboko iskustvo i jaku osobnost. Malo je ljudi bilo, ako ih je uopće bilo, istraživača subjektivnosti kao on, do te mjere, da je za mnogo stoljeća modelirao naš zapadni svijet. S druge strane, malo je ljudi u Crkvi trpjelo koliko je on trpio, sukobljujući se s njezinim »ropskim oblikom«. Nijedna osobna veličina, nijedan duh nemaju cijene u njegovim očima, ako stvaraju zapreke Daru Božjemu, koji dolazi čovjeku preko Crkve. On zna, da »je osloboditeljski duh Crkve nerazrješivo vezan s njezinim opstankom u organizirano tijelo«. ¹¹ On je to razumio. On je razumio jednako i to, da nijedna patnja ne može biti toliko jaka, da veza katoličkog jedinstva bi bila još jača. Svaki osobni zahtjev, koji bi bilo povreda toga jedinstva, bio bi svetogrđe; mogao bi doći samo od »krivog ljubitelja Zaručnice«: pravi »prijatelj Zaručnice« ljubomorno bdi, prije svega u samom sebi, nad nepokvarljivošću Zaručnice. Nije to, misli on, najveća znanost, nije to najdublja mudrost ono, što ima pravo: to je najveći posluš, najdublja poniznost. Augustin to neprestano ponavlja. On hoće da bude samo čovjek Crkve, on neumorno propovijeda jedinstvo, jedinstvo, koje pobjeđuje svu snagu razdora, jedinstvo, koje je ljubav i u kojem ljubav ima zadnju riječ. Za njega kao i za Ireneja, »gdje je Crkva, tamo je Duh Božji«. »U mjeri, u kojoj ljubimo Kristovu Crkvu, imamo Duha Svetoga«, kaže nam on. Tako ispoljena bitna briga za jedinstvo Crkve i za njezin unutarnji život izgledat će skućena samo onome, tko nije shvatio univerzalnost Bogo-Čovjeka: »Crkva je egzaktni, neotklonjivi horizont Kristova otkupljenja, kao što je Krist nama horizont Božji.« ¹²

A među crkvenim ljudima, svojim ocima u vjeri, izabirem jednog drugog posrednika, jako različita od genijalnog Augustina; čovjeka nama sasvim bliza, onoga, kojega nazivamo »dobri papa Ivan«. ¹³ On nije bio, što bi se reklo, reformist; nije bio ideolog; nije prezirao prošlost i nije bio lak na kritiku. Bio je dobar svećenik, »žive i jednostavne« vjere, jednog načina tradicionalnog života, pobožnosti potpuno klasične. Volio je spominjati svoje uzore, »one stare svećenike bergamske, čija je uspomena blagoslovljena«. Čitao je s užitkom *Nasljeduj Krista* i *Moral* sv. Grgura. Volio je Gospu, razmišljajući s njom u moljenju krunice. Hranio je povučenošću i čuvao razumnom ascezom milinu, koju je dobio od »intim-

¹¹ Teilhard de Chardin, 4. studenoga 1916. Isto tako 1935: »Sretni smo mi što postoji auktoritet Crkve! Predani sami sebi, dokle bismo mi riskirali prepuštajući se vjetru?« Usp. msgr de Solages, *Teilhard de Chardin* (Privat, 1967), str. 341.

¹² Hans Urs von Balthasar, uvod u sv. Augustina, *Le visage de l'Église* (franc. prijevod, kol. »Unam Sanctam«, éd. du Cerf, Paris, 1959. Već je izabrani Izrael bio izazvao »sablazan partikularizma«.

¹³ Usp. Georges Chantraine DI, *Optimisme, angoisse et espérance chez Jean XXIII*, u *Nouvelle revue théologique*, 1964, str. 369-387.

nog sjedinjenja s Bogom«. Liberalan u svemu, prema čestim svojim izjavama, što »ne dira u sveti poklad vjere« te se ne udaljuje od »pravog osjećaja Crkve«, on se, međutim, čuvao svega onoga, što je »preuzetnost i traženje osobne afirmacije« i stražario protiv »smrtnog neprijatelja, koji kvari sve što radimo«. Ljubav i vjernost Crkvi vladale su njegovim životom. Takva nam je otkrio njegov »Dnevnik duše«, dokument pun miline, objavljen poslije njegove smrti.¹⁴ Takav je bio čovjek, koji je znao, u odlučnom času, po »iznenadnoj pobudi«, usmjeriti Petrovu lađu »prema novim oblicima osjećanja, htijenja i ponašanja«. Čak ni tada dobri papa Ivan nije podizao ton; nije napustio ni svoju dobroćudnost ni svoju ravnotežu; sa svojim geslom »posluh i mir«¹⁵ on je nastavio ploviti »mirnim i sigurnim morem Božje volje«. A svoje je slušatelje molio, da mole svaki dan za njega milost, da bude, poput Isusa, »blaga i ponizna srca«. I kroz taj ponizni život jednog je dana prošao Duh, dozvan tom vjernošću. Istinski Duh Božji. Jedini nadahnitelj istinske obnove. Jaki proročki dah probudio je, tako reći, svu Crkvu. Provalio je preko njezinih granica, te je u isto vrijeme, dok je dobri papa »našao, a da nije tražio, put do srca današnjih ljudi«, posvuda u svijetu bilo opet očevidno, da *Crkva živi*.

Henri de Lubac

Prevela s francuskoga
Lenka Domančić-Perić

¹⁴ »Dnevnik duše« prenosi nam kapitalnu poruku: mi se ne možemo, ni kao kršćani ni kao apostoli, povezati sa suvremenim čovječanstvom, ako najprije ne otkrijemo stanovite najosnovnije elemente kršćanske asceze: humanost, blagost, odricanje. Te se riječi ponavljaju na svakoj stranici... « V. Walgrave OP, *Essai d'autocritique d'un ordre religieux* (Bruxelles, 1966), str. 147-148.

¹⁵ Usp. Wolfgang Seibel DI, »Gehorsam und Friede«, *Gestalt und Werk Johannes XXIII*, u *Geist und Leben*, 1963, str. 246-270. André Manaranche DI, *L'homme dans son univers* (éd. ouvrières, Paris, 1966), strana 11: »Sav dinamizam dolazi iz nutrine: u Ivana XXIII vidimo još jednom, da je Riječ Božja, položena tiho u plodnu zemlju jednog vjerničkog srca, kadra donijeti plod u svjetskom zbivanju, da povuče gigantski zaokret sve Crkve; bistri zdenac jednog vjernika razlio je svoju živu vodu na historiju (Iv 7, 37), a riječ kazivana u uho široko se razlila preko krovova« (Mt 10, 27).